

İstanbul'da yaşıyor ya da ölüyor olmak

Hikmet Hükümenoğlu, romanında müzik ve bilgisini okuyucuyla paylaşmış hatta bununla kalmayıp kitabın sonunda romanın içinde geçen şarkıların listesini vermiş. Türler arası farklı bir bağlantıyı da kurabilen bir yazar Hükümenoğlu...

CANSU ÖZYURT
bczyurt@gmail.com

"İstanbul'da yaşıyor olmakla İstanbul'da ölüyor olmak arasında fark kalmadı." ne kadar da hayatımızda olan bir cümle. Son dönemlerde hemen hemen hepimizin en az bir kere söylediği cümle. Hikmet Hükümenoğlu ise bu gereği kendi dilyle, işbu ve ironiyle anlatıyor. Hükümenoğlu'nun son romanı "04.00"ün bütününe ama özellikle ilk bölümünde karşımıza çıkan İstanbul, okuyucuyu günümüzde var olan "kentsel dönüşüm" faaliyetlerini tekrar tekrar sorgulamaya itiyor.

Roman, uyku ile uyamlık arasındaki sayıklamalara benzeyen bir bölüm ile açılıyor. Gıray firm ustasının yanında çalışan bir mimardır. Belli dönemlerde yaşadığı yerden taşınarak hayatına sıfırdan başlar. Bu sebeple aslında Gıray'ın kim olduğunu mahallede kimse bilmez. Fırcının 21 yaşında delidolu, çokbilmiş ve her şeyi bir cevabı olan kızı Kiraz'a yakın bir ilişki kurmuştur. Gıray ancak sevgili ya da arkadaş değildir. "Sokakta pesinize takılıp sizi evinize kadar takip eden, davet beklemeden içeri girip yerlesen, bunu da en doğal hakkıymış gibi yapan kedilere benziyor"dur Kiraz. Gıray bir nevi sahiplenme duygusuyla tefecilerle başı belaya giren Kiraz'a yardım eder. Ancak bunun tek başına yapamayacağına fark edince Defne'den yardım ister. Defne, Cınayet Büro baş komiseri ve daha sonra öğreneceğimiz gibi, Gıray'ın eski karısıdır. Defne, Gıray'a yardım eder ama kendisi de bir konuda onun yardımını istemektedir. Gıray'ın "öteki tarafta geçmek" olarak adlandırıldığı bir takım güçleri vardır. Nesnelerle dokunduğunda geçmişle ilgili çeşitli görüntüler görmekte ve üçüncü bir şahıs olarak o an olanları izleyebilmektedir. Fakat bu durum her nesnede ve her zaman gerçekleşmez. Bunun neden ve nasıl olduğunu Gıray'ın kendisi de bilmemektedir. Gıray'ın Defne'ye yardım etmeyi kabul etmesiyle romanın asıl hikâyesi başlar.

Fantastik olduğu kadar gerçek de...

Konusunu kabaca özetlemek gerekirse, üç yaşındaki Barkın, "çok korumaklı" bir stien yaşamasa rağmen bacası Natali ile birlikte bir gün ortadan yok olur. Gıray özel yeteneği ile Natali ve Barkın'a ait eşyaları dokunarak olayın iç yüzünü öğrenmeye çalışmaktadır.

Değişiklik Barkın'ın eşyaları ve gördüğü şeyler karşısında büyük bir tedirginlik ve çaresizlik hissettire başlar. Gıray'ın ilk

FOTOGRAF: HİKMET HÜKÜMENÖĞÜ

başta fazlasıyla tedirgin ve hassas olması roman ilerledikçe anlaşılır bir hale gelmektedir. Roman hem bir polisiye hem de distopik bir dünyanın kurgusu olarak okunabilir. Ütopiya edebiyatımızda pek aşina olduğumuz bir tür değil. Anti-ütopiya ya da distopya ise neredeyse hiç rastlamıyoruz. Distopya, toplumdaki belirleyici çizgilerden

birinin acemice azması sonucu kötüyeye girmiş bir gelecek dünyanın anlamı olarak tanımlanmaktadır. "04.00" romanının distopik yönü de işte tam buradan hareket ediyor. Michele Riot Sarcey, "Ütopiyalar" serisinde "Sözlüğünde reklamların egemenliği altında kalmış toplumu da distopya olarak kabul etmiştir. Romanda şehrin dört bir yanını kuşatmış olan neon fosforlu

sahipliği yapan ve en çok da çıldıran gün geçtikçe daha da çıldıran bir şehir. Sürekli ölen kuşlar, semtlerden yükselen dumanlar, yok olan semtler ve bu semtlerden yükselen "toplu konutlar" eşliğinde büyük bir kaos sürüklenen şehir aslında okuyucuya çok da yabancı değildir. Zenginlerin diğer afetlerden korunmak için ultra lüks sigel içerişinde normal insanlardan ayrı yaşadığı, insanlar arasındaki iletişimsizlik üst düzeylere tımandığı oldukça karamsar ve korkunç bir İstanbul.

Roman fantastik olduğu kadar gerçek yaşamı da içerisine barındırıyor. Öyle ki romanın sayfalarını çevirdiçe şehrin manzarası gözümüzde canlanıyor ve gelecekle ilgili sorgulamamız daha ciddi bir hal almaya başlıyor. Bu açıdan roman her ne kadar ütopyik bir zamanda geçse de günümüzde dair ipuçları uyarlar ve eleştiriler de yer vermektir geri kalmıyor. Tıpkı türün diğer eserlerinde olduğu gibi...

"İstanbul, bağraks sancılıyalar sürekli şişen şehir", "İstanbul, markalı çöplerin şehri", ve "İstanbul aklını kaybedip belasını bulanların şehri," gibi cümleler birer İstanbul eleştirisi olduğu kadar bugünün İstanbul'una anlatılan birer slogan gibiler. Üzerlerine gülerce durup düşünebileceğimiz ve sayfalarca

yazabileceğimiz cümleler.

İnsanlar mutsuz, umutsuz, birbirlerini çok normal bir şeymiş gibi keseliyor (!) ve her şey aslında kendilerinden çok uzakta başka bir şehirde hatta başka bir dünyada oluyormuşçasına sadece seyredebiliyorlar. İstanbul nefesini bir türlü veremeyen canlı bir cesede nasıl dönüşmüştü? Gıray bu soruyu ara kendine sormaktadır. Cevabını çok iyi bilmesine rağmen kendini avuttu yolumu gider. "Paralel evrenlerden birinde başka bir şehir vardı... Bize neredeyse tapıp benzeyen ama belki de bu kadar mutsuz olmayan insanların yaşadığı bir İstanbul."

Suç var ama suçlu yok

Başta distopik olan roman ilerledikçe bir polisiyeye dönüşüyor. Ancak bu bildiğimiz sıradan polisiye romanlarından oldukça farklı. Ortada suç olarak adlandırabileceğimiz bir durum olmasına karşın bir suçlu yok. Buna karşılık mistik güçler ve doğaüstü yaratıklar tarafından kuşatılmış bir düzen hakim. Yazar şehrin kasvetinden, karalığından bir derece sıyrılacak ama asla şehri arkada bırakmayarak yeni bir hikâye başlatıyor: Barkın'ın arama macerası. "Öteki tarafa geçme" meselesi romanın merkezinde yer alırken Gıray'ın

geçmişiyse Barkın'ın bulunma sürecini birbirine bağlıyor. Bu süreç, basit bir dava olarak başlasa da giderek karmaşık bir hal alır. Zira, Gıray nesnelere dokunduğunda onların salt gerçekliğini görmektir yoksa bilincinin ve hayal gücünün doğrultusunda zihni ona oyun mu oynamaktadır? Defne, olaylar iyice karmaşık bir hal aldığından bundan şüphelenmeye başlar. Gıray çantasına sigacak kadar eşya alıp tekrar eski evine döndüğünde geçmişle ilgili hikâyeyi yavaş yavaş öğrenmeye başlar. Bir günlük aracılığıyla öğrendiğimiz bu hikâye, romanda bazı noktaların aydınlatılmasına olanak sağlıyor aynı zamanda.

Romanda Efsun'un kitabından okuduğu parçalar romana dair ipuçları niteliğindedir. Örneğin "Ve güneş tanrı şer seferinde bu savaşı kazansa da Apep'i asla yok edemedi. Çünkü düzenden önce kaos vardı. İffet'in başı ve sonu yoktu. Apep ölmüştü". Romana göre tüm kötü varlıklar yüzüne gecenin en karanlı saatinde inerler. Kiraz da Gıray'a "burada saatler hep '04.00'ü gösterir" denir. Bu insan kitabın adı dikkate alındığında okuyucuya çok şey anlatmaktadır. Kitapta muallakta kalan ve adeta çözüm bekleyen durumlar da var.

Örnek vermek gerekirse; Kiraz gizemli sevgiliyle kaçmak için tefeciden para alıyor ancak gitmiyor. Ama ortada para yok. Kiraz bu parayı nereye kaptırdı bilmiyoruz. Natali'nin neden kaçıldığını da aynı şekilde bilmiyoruz ve neden korkunç bir şekilde öldürüldüğünü de... Hikmet Hükümenoğlu bir röportajında "04.00" romanının bir bölümünün ilk kitabı olduğundan ancak daha sonra bundan vazgeçtiğinden bahsediyor. Bazı noktaları büyük ihtimalle bölümün diğer kitaplarında anlatmayı hedefleyen yazarın muallak ancak nitelendirilmeyen noktaları bu cümlesine dayanarak, bilinci yaptığını düşünüyorum. Umarım Hükümenoğlu bölümü tamamlanmaya kadar verir ve hikâyenin devamından mahrum kalmayız.

Çünkü distopik bir atmosfere dayanan İstanbul'un gerçek "yeni İstanbul" olma yolundaki sürekli dönüşme içindeki hali başı başına bir distopya atmosferi yaratıyor zaten. Hükümenoğlu devam kitaplarında şehrin gerçek huzuna yetebilecek mi...

Romanın önemli detaylarından birisini de son cümleyle sakladım. Çünkü Murakami'den pek çok kez alıntı veriyor. Murakami'nin Hükümenoğlu'na akrabalar tarafından sayılabilir. En azından biyografik yönleri, çünkü tıpkı eserlerinde müziğin önemli bir yer tuttuğu Murakami gibi müzik geçmişi olan Hükümenoğlu, romanında müzik zevkini ve bilgisini okuyucuya paylaşmış daha bununla kalmayıp kitabın sonunda romanın içinde geçen şarkıların listesini vermiş. Türler arası farklı bir bağlantıyı da kuran bir yazar Hükümenoğlu.

Suyun körleştiriciliği üzerine kamerasal bir roman

"47 Numaralı Kamara", edebiyatın doğrudan kendisine odaklanan bir kitap olarak karşımıza çıkıyor. Edebiyat bölümü, parçaları, birleştirilmiyor, karalanıyor, yorumlanıyor, tamamlanıyor, eksik bırakılıyor ve yazarı Hikmet Hükümenoğlu, romanda bunların hepsini okurunun gözleri önünde yapıyor.

SEVAL ŞAHİN
sevalsh@gmail.com

Edebiyatın kendisinin ve yazma sürecini anlatırken, sanırların, uyumun, bulaşımın, mutluğunun her yönü bu kitapta var ama en ilgi çekici tarafı ikircikliği. Zaten bu ikirciklik meselesi yazma meslesinin kendisiyle birleşip edebiyata oradan bir bakış atıyor. Romanın kahramanları Hikmet adlı bir romancı ve bu romancının en son kitabını yazan, yazdığını sanan, buna inanana ama aynı zamanda buna karışmış bir "hayalet" yazar Murat. Üç günlük bir gemi seyahati esnasında her şey bu hayalet yazar tarafından birer okuyucu sunuluyor. Roman birçok kanaldan aynı anda ilerliyor. Hayalet yazar Murat'ın zihninden geçenler, Hikmet'i kandırmak için yazdığı ve aslında kendi biyografisinden esinler taşıyan bölümler, Murat'ın kitabını yazmak için aldığı notlar, yaptığı karamalalar, gemide konuşulmuş birbirine paralel bir şekilde ve okura sahneler halinde sunuluyor. Sunuluyor diyoruz çünkü yazarın bunu anlatış biçiminde sanki bir ziyafet masasında aynı yemek farklı farklı taraflardan yapıyor gibi bir tutum söz konusu. Nitekim romanın sonlarına doğru Murat'ın hikâyesi ile Hikmet'in hikâyesi birleştiğinde aynı yemektin mi bahsediyoruz yoksa açılardan biri farklı bir yemek yaptığını zannederek bize aslında aynı yemeği getirmiş ve aslında kendisi de bunun ayırıcında değilmiş gibi bir durum söz konusu. Romanın daha ilk sayfalarında karşılaştığımız karakterlerin geminin büyük salonunda bir yemek masası etrafında bile görünüyorlar. Hikmet Bey'i hayranlıkla dinleyen okur kitlesi, onu kâşkançlıkla seyrederken Murat, mümkün olduğu

kadar yüz ifadesinden duygularını belli etmemeye çalışsın karşı Merve. Biliyoruz ki masadaki kişiler, yemeğin sonrasında birer parça olarak bu masadan kopukluklarında Murat için hep bu masada durdukları şekilde kalacaklar. Bunun böyle olacağı ise bu masada yaptığı konuşmayla yazarımız Hikmet Bey anlatıyor: "Nefes alıp vermiyoruz, sadece olacaktaki seyretecek için orada bekleyen bir çift gözüz. Suyun içinde sabit duran kamerayız, ya da başka bir deyişle yazarmın bakış açısıyız. Şimdi beklememiz gerekiyor..." Bu cümleler romandaki her şeyi özetliyor gibi.

Okurun gözü önünde yazılan bir roman

Öncelikle bir çift göz meselesi... Romanda gerçekten bir çift göz, okur olarak bakızı sürekli takip ediyor. Çünkü her şeyden önce romanda aynı kitabı yazan iki yazar var ve kitap da okur olarak bizim gözümüzün önünde yazılıyor. Böylece romanı okurken onu gözünde canlandırmaya çalışsın okurun bu yetisi felce uğratarak bir nevi körleştirme etkisi ortaya çıkarılıyor. Bu saade yazar (lar) da içinde bulundukları metinden okura doğru bir bakış atma imkânı buluyorlar. Burada Hikmet'in yemek masasında sözünü ettiği yazarın bakış açısıyız meselesi de açıkla kazanıyor. Sadece kahramanlar değil okurlar da bu körleştirme meselesiyle birlikte yemektin metinden bir bakış atan yazarı görmeye çalışarak oluşturulmuş okura doğru bir bakış açısını parçası oluyuyorlar. Ayrıca bu bakış açısının "suyun içinde sabit duran kamerayız" cümlesiyle tarifi bu karşılıklı ilişkiyi bir açıklama getiriyor. Su, dışarıda gördüğünü içinden tekrar yazdırırken kamerada bir şekilde içinden dışarıya bakarak bir bakış altına alma işlemi gerçekleştiriyor. Yani suyun hafızası oluyor ama bunu sudan dışarıya

doğru bakarak yapıyor. Diğer taraftan kitabın gerçek yazarının kim olduğu meselesi sürekli gündemde tutulurken Murat'ın roman boyunca arkasından hissettirdiği, hep kendisini izlediğini düşündüğü ama arkasına bakıldığında asla göremediği bir çift göz daha var. Bu gözler hem okurken, hem oluşturulmaya çalıştıkça metnin, hem Hikmet'in, hem de Merve'nin gözleri. Kendisini hayalet yazar olarak tanımlaması da bu şekilde bakış açısıyla birlikte bir bütünlüğe kavuşuyor. Belli belirsizlik hayaletilikle birleştirilirken arkasından hissettirdiği gözler de bu dışardan içeriye bakışı bir gönderme yapıyor.

Yazarın hayatı bize metin hakkında çok şey söyler mi? Diğer taraftan romanda sadece Murat'ın karamalaları, notları değil Merve'nin sesinden bir okuma toplantısında Hikmet'in ilk romanından bir bölüm de okurla, hem metnindeki okurlarla hem de dışarıdaki okurlarla bir bölümü hiç sevmiyor. Ama dışarıdaki okurlardan biri olarak ben çok sevdim. Diğer taraftan bu okuma toplantısının düzenleyenler, yazar yerine karısının gelip onun kitabından bir bölüm okumasına da çok sinirlenip karısının ünlü yazarın bir mankenle basılması meselesinde nasıl rahat davranabildiği konusunda sorguya çekiyorlar. Toplum ahlakını düzeltme konusunda onu yargılıyorlar. Merve de onlara aslında kocasını hiç de gördüğünü gibi biri olmadığını, onu tamamdıklarını anlatıyor. Kendi gördüğü Hikmet'in ne kadar iyi ve değerli biri olduğunu dile getiriyor. Buradaki anlatı ve okuma toplantısının kuruluşu da romanın ilk açılışındaki yemeği masasına bir gönderme niteliği taşıyor gibi. Orada romanın mutfağına doğrudan izlenimi veriliyor. Sonra mutfağın içeri

girip malzemeleri gördük burada ise yemeğin kendisiyle karşılaştık. Yazarın mutfağından içeriye giren bir paralel taşıyor. Son seferinde çıkan bir geminin son yolcuları son bir sahnede yaşamaya kararlı gibiler. Bir çift haric: Arif Bey ve Kymet Hanım. Onlar Murat'ın hep yanında, birbirlerine karşı eleştiriler tavırla ama ona hep sıcaklıkla yaklaşıyorlar. Eski bir zamandan fırlamış gibi halleriyle ona verdikleri öğütler de isimleriyle misuzun: Arif ve Kymet. Arif olan keynetli olan anlar der gibi bir tavırları var. Murat, onların yanında kendin rahat ve huzurlu hissediyor. Yolculuk bittikten sonra onlara olup biten her şeyi anlatıldığı ise artık Arif ve Kymet Tezve oluyuyorlar. Bu da yazarın okura metninden gönderdiği bir selam gibi.

Hikmet Hükümenoğlu edebiyatı, gerilimden beslenen bir edebiyat. Eski bir zamanın ikircikliği seven bir yazar tarzı. Kitapların da kendi kitaplarına göndermeler yapan bir yazarın "47 Numaralı Kamara"da iki yazarın, okurun gözleri önünde bir metni ömelleri tam da bu yazardan beklenen bir şey. Hikmet Hükümenoğlu edebiyatın bir başka yönü de son derece acı bir dile sahip olması. Bu kadar karmaşık bir kurgunun bu kadar acı bir dile ve sadelikli anlatılmasın onun bir yazar olarak başarısını da ortaya koyuyor. "47 Numaralı Kamara" onunbaz metinlerin de acı bir üslupla yazıldığına bir çırpıda okunabileceğinin ispatı.

